

Ərtoğrul Cavidin musiqi yaradıcılığı

Süleymanlı Humay (AMK)

Fakültə: Musiqi tarixi və nəzəriyyəsi

İxtisas: musiqi tarixi

Kurs: II

Elmi rəhbər: AMK-nın professoru, sənətsünaslıq üzrə elmlər doktoru Ülkər Əliyeva

Dissertasiya işimizin əsasını Hüseyn Cavid ailəsinin nümayəndələrindən biri kimi Stalin rejiminin qurbanlarından olmuş, dövrünün bir sıra tanınmış şəxsiyyətləri ilə ünsiyyət edərək mühüm hadisələrin müşahidəçisinə çevrilmiş gənc bəstəkar, ədəbiyyatşünas Ərtoğrul Cavidin həyat və yaradıcılığı təşkil edir.

30 - 40-cı illərdə “xalq düşməni” kimi damğalanan şəxsiyyətlərin ailələri ikinci repressiya dalğasına tuş gələrək totalitar sistemə gərək olan müftə işçi qüvvəsinə çevrilirdilər. Bundan yararlanmaq üçün onları ön cəbhəyə deyil, ağır şəraitdə işlətmək üçün uzaq bölgələrə sürgün edirdilər. Hüseyn Cavid övladı kimi Ərtoğrul Cavid də bu dalğadan yan keçə bilmədi.

İndiki N.Tusi adını daşıyan Azərbaycan Pedaqoji Universitetinin dil və ədəbiyyat fakültəsinin məzunu olan Ərtoğrul Cavid musiqiyə duyduğu dərin məhəbbət və cazibə hissi ilə 1941-ci ildə Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasına daxil olmuşdu. Bununla paralel Bülbülün rəhbərlik etdiyi Elmi Musiqi Kabinetinin işçilərindən biri kimi çalışırdı. Tərcümeyi-halında o, bu haqda belə yazmışdı: “Dərs oxumaqla bərabər

ailə şəraitinin ağırlığı ilə mən Az.Döv.Konservatoriyası yarındakı Musiqi Elmi Tədqiqat Kabinetində elmi işçi kimi işləməkdəyəm". Maraqlıdır ki, Ərtoğrul Cavid musiqi təhsili olmadığına baxmayaraq Konservatoriyaya qəbul edilmişdi. Buna səbəb isə onun əsərlərinin Üzeyir Hacıbəyli tərəfindən bəyənilməsi idi. Təəssüf ki, əlimizdə bu faktı təsdiqləyən heç bir sənəd və həmin əsərlərin orijinalı yoxdur. Lakin Ərtoğrul Cavidin ETMK-də fəaliyyətini əks etdirən bir not nəşri zamanımıza gəlib çatıb. Burada onun adı tərcüməçi kimi qeyd edilib. Digər bütün materiallar bacısı Turan Cavidin sayəsində günümüzdə çata bilməmişdir. Ərtoğrul Cavid Konservatoriyadan məzun ola bilmədi, təhsilini yarımçıq qoyma səbəbi də bəlli idi: ikinci repressiya dalğası.

Həyatla gənc yaşda vidalaşsa da, Ərtoğrul Cavid Elmi Tədqiqat Musiqi Kabineti üçün kifayət qədər iş görmüş, çoxlu sayda folklor nümunəsini nota salmış, tərcümələr etmiş, protokolların tərtibatı ilə məşğul olmuşdur. Bəstəkarlıq üzrə təhsil aldığı illərdə Ərtoğrul Cavid instrumental miniatürlər, prelüdlər, işləmələr, musiqi lövhələri, eləcə də vokal nümunələr bəstələmişdir.

Onu da qeyd etmək ki, dissertasiya üzərində işləyərkən bir sıra çətinliklərlə üzləşdik. Belə ki, Ərtoğrul Cavidin fəaliyyətini əks etdirən sənədlər demək olar ki, yox dərəcəsindədir. Burada əlbəttə, onun ətrafında fəaliyyət göstərən insanlar üzərinə çökmüş qorxu xofu da mühüm rol oynamışdı. Yazdığı məktublarda da bu fikir təsdiqini tapır. Əlamətdardır ki, Hüseyn Cavid mükafatı laueratı, cavidşünaslığa böyük töhfə verən publisist Azər Turan Hüseyn Cavidin Naxçıvandakı ev muzeyinə göndərdiyi Ərtoğrul Cavidin 71 məktu-

bundan ikisinin açılmasını istəməmişdi.

Digər problem isə Ərtoğrul Cavid haqqında yazılan materialların böyük qisminin təkrarlılıq üzərində qurulması oldu. Bunların demək olar ki, böyük əksəriyyəti heç bir yeni fakt-dan bəhs etmir. O zaman sual yarandı: niyə biz dissertasiya işimizi yalnız Ərtoğrul Cavidin musiqi yaradıcılığı və təkrar məlumatlarla əhatə edək? Bu fikirdən təkənlənərək mövcud yazıların deyil, daha çox insanların xatirələrinin ardınca düşdük. Axı, insan yaddaşı özündə vərəqlərdə əks olumayan çox şeyi ehtiva edir. Buna görə də elmi işimizdə Ərtoğrul Cavidin keçdiyi qısa həyat yolunu mümkün qədər dolğun əks etdirmək üçün onun yazılmamış tələflərinə üz tutduq və zənginləşdirməyə çalışdığı yaradıcılığının musiqi tərəfilə bərabər digər istiqamətlərinə də işıq salmağa çalışdıq.

